Den danske økonomiske situation

Oliekrisen med de mange ukendte økonomiske følgevirkninger har medført, at en bedømmelse af den økonomiske udvikling i 1974 er forbundet med meget stor usikkerhed. Det økonomiske Sekretariat udsendte i slutningen af september sin rapport over den forventede økonomiske udvikling i 1974. Denne rapport blev belyst i sidste artikel. I oktober og november 1973 indtraf de begivenheder, der resulterede i oliekrisen, og som på afgørende måde har kuldkastet de prognoser, der indtil da var fremsat over den økonomiske udvikling i indeværende år.

I midten af januar måned udsendte Det økonomiske Sekretariat igen en oversigt over den forventede økonomiske udvikling i 1974 set i lyset af oliesituationen. Resultaterne af denne undersøgelse vil blive belyst under de enkelte afsnit.

Udenrigshandel og betalingsbalance

Underskuddet på betalingsbalancen i de 3 første kvartaler af 1973 er opgjort til 1.650 mill. kr., der fordeler sig som et underskud i første og andet kvartal af 1973 på henholdsvis ca. 1 mia. kr. og godt 1,1 mia. kr. og et overskud på ca. 450 mill. kr. i 3. kvartal af 1973. Meget tyder på at 3. kvartals overskud vil blive afløst af et betydeligt underskud i 4. kvartal, og der må derfor påregnes et samlet underskud på betalingsbalancen for hele 1973 på ca. 3 mia. kr.

Udenrigshandelen foreligger opgjort for januar-november 1973. Merimporten i denne periode beløb sig til 8,9 mia. kr. mod 4,7 mia. kr. i 1972, således at der er sket en forringelse på 4,2 mia. kr. I merimporten for 1973 indgår ikke den af FEOGA, EF's landbrugsfond, ydede landbrugseksportstøtte, der i de her nævnte måneder beløb sig til ca. 1,6 mia. kr.

Importen har i de første 11 måneder af 1973 været 42,1 mia. kr., mens det tilsvarende tal for 1972 var ca. 32,1 mia. kr. Denne importstigning afspejler i første række den høje efterspørgsel og aktivitet, der har gjort sig gældende i 1973. Derudover har ophævelsen af den særlige importtold pr. 1. april 1973 og de stigende råvarepriser været medvirkende hertil. Importen af forbrugsvarer, excl. personbiler, blev forøget med 34 pct. fra januar–november 1972 til de samme måneder af 1973. Inden for denne gruppe steg importen

Handelsbalancen

	Indførsel		Udførsel		Merindførsel	
Mill. kr.	1972	1973	1972	1973	1972	1973
Januar	2.597	3.862	2.307	2.549	290	1.311
Februar	2.858	3.269	2.403	2.913	455	364
Marts	3.081	3.505	2.565	2.986	516	519
April	2.610	3.389	2.343	2.584	267	805
Maj	2.912	4.212	2.689	3.144	223	1.068
Juni	2.791	3.642	2.653	2.961	138	681
Juli	2.722	3.388	2.129	2.824	593	564
August	2.782	3.604	2.251	2.659	531	945
September	2.961	3.745	2.489	3.679	472	66
Oktober	3.340	4.694	2.875	3.624	464	1.070
November	3.400	4.408	2.694	3.313	706	1.095
December	3.103		2.788		365	
I alt	35.155		30.136		5.020	

af de varige forbrugsgoder særlig stærkt med 53 pct. Importen af maskiner og andet kapitaludstyr blev i den betragtede periode forøget med 36 pct.

Den samlede industrieksport var frem til december 1973 ca. 20 pct. større end i 1972. Denne stigning må anses for moderat, når de gode afsætningsmuligheder, der har kendetegnet 1973, tages i betragtning. Landbrugets eksportfremgang har derimod været markant. Hvis landbrugseksportstøtten fra FEOGA medregnes, har stigningen været ca. 60 pct.

Danmarks eksport fordelt på aftagerlande har i 1973 vist et interessant forløb. I de første 11 måneder af 1972 udgjorde eksporten til de nuværende EF-lande 42,5 pct. af Danmarks samlede eksport, medens eksporten til REST-EFTA beløb sig til 30,8 pct. De tilsvarende procenter i 1973 var henholdsvis 47,7 ptc. og 28 pct. Fra 1972 til 1973 ser eksportstigningen til nogle af vore vigtige aftagerlande således ud: UK = 22 pct., Vesttyskland = 32 pct., Frankrig = 45 pct., Holland = 46 pct., Italien = 80 pct., Norge = 13 pct. og Sverige = 8 pct.

I septemberoversigten skønnede Det økonomiske Sekretariat, at betalingsbalanceunderskuddet for 1974 vil blive ca. 3,5 mia. kr. I slutningen af 1973 indtraf imidlertid en række begivenheder, hvis nettovirkninger på udenrigshandelen med al sandsynlighed vil medføre, at det virkelige betalingsbalanceunderskud for 1974 langt vil overstige de skønnede 3,5 mia. kr. Som helhed turde der således ikke herske tvivl om, at det internationale konjunkturforløb er blevet afdæmpet af oliekrisen. Dette betyder, at de gode afsætningsmuligheder, vore eksporterhverv oplevede i 1973, til dels bliver forringet. Dernæst kan nævnes, at Danmarks pris- og omkostningsstigninger i slutningen af året accelererede kraftigt med det resultat, at Danmark igen ligger

over det vesteuropæiske niveau. Dette berører konkurrenceevnen. Endelig bevirker de kraftige prisstigninger på olieprodukter, at udgifterne til import af energi vil stige kraftigt. Sekretariatets januaroversigt forventer, at importpriserne for energi i 1974 vil være 2,7–2,8 gange højere end før oliepriserne steg. Dette svarer til en stigning i importudgifterne – med uændrede importmængder – på 6,5 til 7 mia kr. Den faktiske stigning i valutaudgifterne i 1974 vil dog uden tvivl blive lavere end disse tal viser, da forsyningsvanskelighederne og prisforhøjelserne vil føre til en nedgang i de importerede energimængder. Det økonomiske Sekretariat skønner, at det ikke vil være urealistisk at betalingsbalanceunderskuddet i 1974 vil blive ca. 7 mia. Et underskud af denne størrelsesorden kan imidlertid indebære en så kraftig likviditetsopsugning i den indre økonomi, at det vil resultere i alvorlige finansieringsproblemer for erhvervene. Dette kan få til følge, at den indre efterspørgsel og dermed produktion og beskæftigelse presses ned, hvorved forringelsen af betalingsbalancen bliver noget mindre.

Penge- og kreditforholdene

Danmarks internationale nettolikviditet var ultimo 1973 7,8 mia. kr. mod ca. 6 mia. året før. Forbedringen skyldes, at den private sektors lånoptagning i udlandet er steget kraftigt. Således har erhvervslivet i de 8 første måneder af 1973 netto optaget finanslån for godt 1,0 mia. kr. mod ca. 600 mill. i hele 1972.

I perioden december 1972-november 1973 er bankernes indlån vokset med 14,4 pct. og udlånene med 15,1 pct. De tilsvarende tal for samme periode året før var henholdsvis 13,1 pct. og 11,7 pct. Sparekasserne havde i de førstnævnte måneder en indlånsfremgang på 12,8 pct., medens udlånene steg 18,4 pct. De tilsvarende stigninger året før var henholdsvis 12,1 pct. og 13,8 pct.

Obligationsudbuddet har i 1973 fortsat ligget på et meget højt niveau. Nettotilgangen af obligationer var i de 11 første måneder af 1973 nominelt 21,9 mia., eller godt 40 pct. mere end i samme periode året før. Nationalbanken aftog ca. 4 pct., postgirokontoret 3½ pct., forretningsbanker og større sparekasser 6 pct., ATP og Den sociale Pensionsfond 12½ pct., forsikringsselskaber og pensionskasser 20 pct. og gruppen »andre« ca. 54 pct. Det store obligationsudbud sammenholdt med 2 diskontoforhøjelser, hvoraf den sidste blev foretaget den 21. december 1973 og resulterede i en diskonto på 9 pct., har medført, at den effektive obligationsrente er steget støt gennem året. Desuden er troen på, at der pr. 1. 1. 1975 vil ske en liberalisering af salg af obligationer til EF-landene, dalet stærkt, hvilket yderligere har begrænset købelysten.

Priser, forbrug og investering

Prisstigningstakten har for første gang i mange årtier passeret 10 pct. Forbrugerprisindekset steg i november måned med 3,1 point, svarende til 11,2 pct. på årsbasis. Månedsprisindekset blev i samme måned opgjort til 126,7 med januar 1971 = 100. Sammenlignet med oktoberindekset har der været en stigning på 2,7 point. Af denne stigning skyldes 0,8 point den halvårlige regulering af boligposten på grundlag af huslejeudviklingen fra april til oktober 1973. Af den resterende stigning på 1,9 point stammer ca. 1/3 fra gruppen brændsel (olie, petroleum). Råvareprisindekset fra november steg i forhold til forrige måned med 21 point til i alt 180. I forhold til november 1972 er råvareprisindekset steget med 58 point, svarende til 48 pct. på årsbasis. Det økonomiske Sekretariat har skønnet, at niveauet for forbrugerpriserne, alene som følge af den stærke opgang i energipriser, som helhed vil stige med ca. 6–7 pct.

Det foreløbige detailomsætningsindeks for oktober viser i forhold til samme måned 1972 en stigning på 16,2 pct., hvoraf den reale stigning udgør ca. 5 pct.

En meget betragtelig del af den samlede forbrugsstigning er blevet rettet mod personbilmarkedet. Således er der i de første 11 måneder af 1973 nyregistreret 117.700 personbiler mod 86.920 i 1972, dvs. en stigning på 35,4 pct. Oliesituationen vil dog med stor sandsynlighed medføre, at salget af nye biler i 1974 må ventes at gå meget betydeligt ned fra det meget høje 1973-niveau.

Antal påbegyndt boligbyggeri i de større byområder var i november 1973 på 1724 lejligheder. Dette er et fald på ca. 22 pct. i forhold til november 1972. I januar–november 1973 var antallet af påbegyndt boligbyggeri ca. 30 pct. lavere end i tilsvarende periode i 1972.

Prisindeks

	Råvare-prisindeks 1973	Engros-prisindeks 1973	Forbrugerprisindeks		Månedsprisindeks	
			1972	1973	1972	1973
	1972 = 100	1968 = 100	1964 = 100		jan. 1971 = 100	
Januar	135	129	158,5	169,8	106,4	114,2
Februar	135	132	159,2	171,6	106,8	115,1
Marts	136	133	160,3	172,6	107,7	115,9
April	141	135	161,4	174,9	108,4	117,3
Maj	151	139	163,0	177,1	109,8	119,2
Juni	157	144	164,1	178,5	110,6	120,0
Juli	163	144	164,4	179,7	110,8	120,9
August	157	142	165,0	180,8	111,2	121,6
September	154	142	166,3	182,7	111,9	122,9
Oktober	159	145	167,5	184,8	112,4	124,0
November	180	148	168,9	187,9	113,4	126,7
December			169,5		113,9	

Indeks for detailomsætningen

	Værdiindeks		Værdiindeks sæsonkorrigeret		Mængdeindeks sæsonkorrigeret	
	1972	1973	1972	1973	1972	1973
	1968 gnstl. = 100					
Januar	129	149	136	158	118	128
Februar	122	131	138	157	119	125
Marts	141	153	144	156	123	123
April	135	147	144	159	122	124
Maj	148	158	143	156	120	120
Juni	146	162	145	165	121	126
Juli	146	161	147	164	123	124
August	150	168	151	170	126	128
September	151	164	153	174	126	129
Oktober	147	171	147	171	120	126
November	147		151		153	
December	202		151		122	

Det økonomiske Sekretariat ventede i september, at der i 1974 fortsat ville være en meget betydelig erhvervsmæssig investeringsaktivitet. Disse investeringer steg i faste priser ca. 15 pct. i 1973. I januaroversigten skønnes, at oliesituationen med dens eventuelle energiforsyningsvanskeligheder og de reducerede afsætningsmuligheder for vor eksport vil influere på investeringerne. I betragtning af de betydelige investeringer, der er under opførelse eller i ordre, forventes der ikke nogen brat vending i investeringsaktiviteten, men en tendens til nedgang senere på året kan næppe udelukkes.

Produktion og beskæftigelse

Danmarks bruttonationalprodukt for 1973 i løbende priser skønnes at være ca. 185 mia. kr. mod ca. 160 mia. kr. i 1972. I faste priser steg BNP med godt 5 pct.

Udviklingen i arbejdsløsheden tyder på, at den gennemsnitlige ledighed blandt de arbejdsløshedsforsikrede for hele året bliver knap $2^1/_2$ pct., hvilket må betegnes som helt ekstraordinært lavt. Arbejdsløshedsprocenten i november blev opgjort til 2,2. I 1972, hvor der navnlig i første halvår var en vis ledighed, blev årsgennemsnittet 3,6 pct. Faldet i ledigheden for 1973 har vist sig for alle hovedgrupper af arbejdsløshedsforsikrede. Dette gælder ikke mindst for udendørsfagene, hvor de nu foreliggende tegn på en svagere stigning i bygge- og anlægsaktiviteten endnu i efteråret 1973 ikke havde givet sig udslag i voksende ledighed blandt disse fag.

Ved at betragte antal ledige stillinger, der registreres gennem den off. arbejdsformidling, får man et vist indtryk af den mangel på arbejdskraft, der

Industriens beskæftigelse og løn

	Antal ansatte		Beskæftigelses-indeks		Lønsumsindeks		Timelønsindeks	
	1972	1973	1972	1973	1972	1973	1972	1973
	1000 pers.		1970 gnstl. = 100					
Januar	404,4	415,8	90,8	95,9	109,9	129,4	121,0	134,9
Februar	402,4	418,5	95,7	100,5	116,5	136,7	121,7	136,0
Marts	403,0	416,2	98,3	89,8	123,5	124,5	125,6	138,6
April	402,9	415,1	99,4	69,5	127,1	100,7	127,9	144,8
Maj	402,9	420,7	97,1	101,3	125,0	154,0	128,8	152,0
Juni	411,5	428,6	99,1	100,6	126,9	155,6	128,1	154,6
Juli	407,7	428,2	59,4	58,0	78,3	92,4	131,8	159,2
August	411,1	426,3	93,8	95,2	120,2	146,2	128,2	153,5
September	412,9	425,5	99,1	101,3	130,7	165,4	131,8	163,3
Oktober	414,2	427,0	99,1	100,8	131,4	167,5	132,6	166,2
November	416,1		99,9		134,0		134,2	
December	412,8		95,0		130,3		137,2	

har gjort sig gældende i 1973. I slutningen af efterårsmånederne var der således registreret 10–12.000 ubesatte arbejdspladser mod 7–8.000 i samme periode i 1972.

Beskæftigelsen i industrien er opgjort til og med oktober, hvor beskæftigelsen lå ca. 3 pct. over samme måned året før. Dette svarer til en industribeskæftigelse på 427.000 eller godt 13.000 flere end i 1972. Gennemsnitslønnen for arbejdere i industrien lå ifølge timelønsindekset i oktober 25,3 pct. over niveauet året før.

Oliesituationen i slutningen af 1973 gør en samlet bedømmelse af den danske økonomi i 1974 uhyre kompliceret. Givet er det dog, at der i 1974 vil ske en stærk opgang i pris- og omkostningsniveauet med en forringelse af vor betalingsbalance til følge. Forbrugsprisstigningerne kan forventes at blive ca. 12–15 pct. Samtidig er det på nuværende tidspunkt sandsynligt, at 6 dyrtidsportioner kommer til udbetaling i 1974, hvis der ikke sker politiske indgreb. Dernæst vil olieforsyningsvanskelighederne sikkert dæmpe det internationale konjunkturforløb i 1974 kraftigt. I vestlige industrilande skønner man på nuværende tidspunkt, at vækstprocenterne for 1974 vil ligge mellem 0 og 1 pct. Dette vil forringe Danmarks eksportmuligheder og således gøre udsigterne for produktionen og beskæftigelsessituationen mindre gode.

20. 1. 1974
S. L.